

ESG-beleggingsraamwerk voor het thema Controversiële wapens en wapenhandel met hoog-risico landen

VERBOND VAN VERZEKERAARS

NATUUR
& MILIEU

OXFAM Novib
AMBASSADEURS VAN HET ZELFDOEN

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Save the Children

Ministerie van Financiën

Preambule voor de ESG-themakaders

De verzekeraars aangesloten bij het Verbond van Verzekeraars en Zorgverzekeraars Nederland, hebben op 5 juli 2018 het Convenant internationaal verantwoord beleggen in de verzekeringssector¹ (hierna: het convenant) gesloten met de overheid, ngo's en een vakbond (hierna: de Partijen). Het doel van het convenant is om een positieve impact te realiseren op het gebied van milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur (hierna: ESG²) en ernaar te streven negatieve impact te mitigeren.

Verzekeraars erkennen dat zij de verantwoordelijkheid hebben om conform de internationale richtlijnen te handelen. Dat zijn:

- de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (hierna: UNGP's). De UNGP's vormen internationaal het leidende kader voor mensenrechten en bedrijfsleven;³
- de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (hierna: OESO-richtlijnen).⁴ De OESO-richtlijnen zijn een van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). In de richtlijnen wordt een breed scala aan thema's behandeld, zoals mensen- en arbeidsrechten, milieu, corruptie, belastingen, gezondheid en veiligheid.

Beide normatieve kaders vormen de grondslag voor de afspraken die in het IMVO-convenant zijn gemaakt.

Op basis van de internationale richtlijnen wordt van de verzekeraars verwacht dat zij sector- en themaspecifiek beleggingsbeleid opstellen. In het convenant is deze afspraak ook vastgelegd. Het beleid geeft weer welke ESG-uitgangspunten en standaarden een verzekeraar hanteert bij het beleggen in sectoren en thema's die als risicovol worden beoordeeld en relevant zijn.⁵ Tevens wordt van verzekeraars verwacht dat zij (mogelijk) negatieve impact van hun handelen identificeren, voorkomen respectievelijk verminderen, en verantwoording afleggen over hoe met de risico's is omgegaan. Dat geldt ook in de eigen 'keten' (zoals de bedrijven die gelinkt zijn aan de bedrijven waarin is belegd).

In het convenant is afgesproken dat de Partijen zoeken naar mogelijkheden voor verbeteringen in het beleggingsbeleid op basis van ESG-thema's. Inclusief thema's die niet of onvoldoende in de internationale richtlijnen zijn opgenomen.⁶ Dit kader heeft betrekking op het ontwikkelen en implementeren van verantwoord beleggingsbeleid voor het thema **Controversiële Wapens en Wapenhandel met hoog-risico landen.**

Due diligence

Kern van elk ESG-themakader is het bieden van handvatten die kunnen helpen bij het uitvoeren van zogenaamde *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) op de beleggingsportefeuille.

---

¹ Het convenant is hier te lezen: www.imvoconvenanten.nl/-/media/imvo/files/verzekeringssector/convenant-verzekeringssector.pdf

² Conform de gangbare internationale term: Environmental, Social and Governance (ESG).

³ https://www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinessshr_eN.pdf

⁴ OESO-richtlijnen (origineel, Engels): <https://www.oesorichtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/o/oeso-richtlijnen/documenten/brochure/201/12/8/volledige-tekst-oeso-richtlijnen>.

OESO-richtlijnen (Nederlandse vertaling): <https://www.oesorichtlijnen.nl/documenten/publicatie/2014/12/8/oeso-richtlijnen-nederlandse-vertaling>.

⁵ Met relevant wordt bedoeld dat het ESG-thema op uw beleggingen van toepassing is. Het convenant biedt geen kader wanneer een onderwerp relevant is voor de verzekeraar. Dat is aan de verzekeraar zelf om te bepalen.

⁶ In het convenant is vastgelegd dat het de thema's dierenwelzijn, kinderrechten, landrechten, klimaatverandering en wapens en wapenhandel betreft.

Op basis van de OESO-richtlijnen is een handleiding *Responsible Business Conduct for Institutional Investors* gepubliceerd (hierna: de Handleiding).⁷ In de Handleiding worden de *due diligence*-benaderingen beschreven die bruikbaar zijn voor institutionele beleggers, waaronder verzekeraars. De stappen in het *due diligence*-proces zijn duidelijk opgeschreven in de handreiking op de OESO-richtlijnen.⁸ In Hoofdstuk 4 wordt hierop ingegaan.

Disclaimer

In dit kader hebben de Partijen per thema gekeken naar de mogelijkheden op basis van internationale standaarden, verdragen en initiatieven. Dit kader dient **niet** te worden gezien als een verplichting voor verzekeraars om te implementeren. De Partijen zien dit kader als een **hulpmiddel/handreiking** ter ondersteuning van de verzekeraar om aan de slag te gaan met themaspecifiek beleggingsbeleid. Eens per twee jaar wordt geëvalueerd of dit kader moet worden aangepast.

De Partijen zijn uiteraard bereid om verder met de verzekeraar in gesprek te gaan bij vragen.

---

⁷ <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>

⁸ <https://mneguidelines.oecd.org/Oeso-Due-Diligence-Handreiking-voor-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen.pdf>

Inhoud

Preambule voor de ESG-themakaders	2
Due diligence.....	2
Disclaimer	3
Inhoud.....	4
1. Inleiding	5
2. Relevantie voor verzekeraars.....	6
2.1 Bedrijfstakken	6
3. Referentiekader.....	7
3.1 Referentiekader voor wapens.....	7
3.2 Referentiekader voor wapenhandel.....	8
4. Due diligence	10
4.1 Verankeren van maatregelen in het beleid	10
4.2 Vaststellen van eigen criteria.....	10
4.3 Uitvoeren van risicoanalyse.....	12
4.4 Identificeren en prioriteren van risico's.....	12
4.5 Implementeren van beleid om impact te verminderen, en de geïdentificeerde risico's te mitigeren.....	12
4.6 Maatregelen om actuele en potentiële nadelige gevolgen te voorkomen en/of te mitigeren	13
4.7 Monitoring van risico's en resultaten van gevolgde mitigatiestrategie	13
5. Verantwoording en rapportage.....	14

1. Inleiding

Staten beschikken over wapens met het oog op rechtshandhaving en ter verdediging van zichzelf en bondgenoten. Maar sommige staten gebruiken die wapens voor mensenrechtenschendingen tegen de eigen bevolking of begaan met die wapens schendingen van het humanitair oorlogsrecht. Ook via de handel in wapens kunnen deze in handen komen van dergelijke regimes of van gewapende groepen die deze zich weinig aantrekken van de geldende rechtsregimes. Dit maakt dat investeren in de wapenindustrie verzekeraars blootstelt aan ESG-risico's.

Om deze ESG-risico's goed te kunnen beoordelen, moet vanuit twee invalshoeken worden gekeken. Allereerst moet worden beoordeeld of een bedrijf betrokken is bij de productie van wapens die vanwege bepaalde kenmerken verboden zijn. Er zijn ook wapens die niet zijn verboden, maar waarvan het gebruik wel is gereguleerd, bijvoorbeeld omdat het gebruik ervan onder bepaalde omstandigheden een groot gevaar vormt voor de burgerbevolking of die om een andere reden controversieel zijn. In dit document wordt met de term *controversiële wapens* bedoeld: wapens die zijn verboden volgens het humanitair oorlogsrecht of het wapenbeheersingsrecht; types wapens waaraan specifieke beperkingen zijn gesteld; die onderwerp van gesprek zijn in ontwapeningsfora, of wapens waarbij door maatschappelijke organisaties grote vraagtekens worden gesteld. Hier vormt het *product* van het bedrijf het risico. Daarnaast moet worden gekeken of een bedrijf niet betrokken is bij de levering van militaire goederen (welke dan ook) aan landen/eindgebruikers die deze op ongeoorloofde manier inzetten. Hierbij vormt het *gedrag* van het bedrijf het risico en wordt gesproken over wapenhandel met een hoog ESG-risico. In dit verband zal dan ook steeds onderscheid gemaakt worden tussen controversiële wapens (product) enerzijds en wapenhandel (gedrag) anderzijds.

Samengevat geeft het kader aan dat zowel de betrokkenheid bij productie van controversiële wapens, als de levering van wapens (inclusief onderhoud) aan hoog-risico landen/bestemmingen leidt tot een blootstelling aan ESG-risico's. Betrokkenheid bij de levering van wapens aan niet-controversiële landen/bestemmingen kent lagere ESG-risico's.

2. Relevantie voor verzekeraars

Bedrijven in de defensiesector zijn in Europa en de VS veelal private bedrijven. De grotere bedrijven zijn daarbij vaak beursgenoteerd. Het Zweedse onderzoeksinstituut Sipri verzamelt gegevens over wapenproducten en internationale wapenhandel. Van de grootste 20 bedrijven die Sipri onderzoekt, zijn er 17 Westers en beursgenoteerd.⁹

Elders in de wereld komen ook wapenproducenten voor die eigendom zijn van een staat. Behalve de defensiesector zijn in enkele gevallen ook andere sectoren relevant. Het gaat dan bijvoorbeeld om de IT-sector, vanwege de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie, die in de toekomst mogelijk steeds meer zal worden toegepast bij de ontwikkeling van autonome (wapen)systemen.

2.1 Bedrijfstakken

De belangrijkste bedrijfstakken met belegbare vermogenstitels waarin wapens en wapenhandel een rol spelen, zijn:

- Defence and Aerospace
- Industrial Conglomerates
- Information Technologies

---

⁹ Zie <https://www.sipri.org/databases>

3. Referentiekader

De volgende internationale verdragen en richtlijnen zijn leidend bij het bepalen van de mate waarin wapens controversieel zijn en wanneer wapenhandel (hoge) risico's met zich meebrengt.

3.1 Referentiekader voor wapens

De volgende verdragen verbieden specifieke wapensystemen of de proliferatie daarvan:

- Het 1968 *Non-proliferatieverdrag (NPV)* is gericht op het voorkomen van de verspreiding van kernwapens en op kernontwapening.¹⁰
- Het 1972 *Biologische en Toxine Wapenverdrag (BTWC)* verbiedt ontwikkeling, productie en opslag, en gebiedt de vernietiging van biologische en vergif wapens.¹¹
- Het 1992 *Chemische Wapensverdrag (CWC)* verbiedt onder andere ontwikkeling, productie en gebruik van chemische wapens.¹²
- Het 1997 *Ottawa-verdrag* verbiedt gebruik, opslag, productie van en handel in anti-personeelssmijnen.¹³
- Het 2008 *Verdrag inzake Clustermunitie (CCM)* verbiedt gebruik, opslag, productie van en handel in clustermunitie.¹⁴
- Het 2017 *Verdrag tot Verbod van Kernwapens (TPNW)* verbiedt alle activiteiten rond nucleaire wapens.¹⁵

Verder verbiedt of beperkt het 1980 *Verdrag inzake bepaalde Conventionele Wapens (CCW)* het gebruik van wapens die onnodig leed bij strijders en burgers veroorzaken, of geen onderscheid kunnen maken tussen burgers en strijders. De vijf bij dit verdrag behorende protocollen bevatten regels over en beperkingen op specifieke soorten wapens, namelijk wapens die niet detecteerbare deeltjes achterlaten, landmijnen en boobytraps, brandwapens, blindmakende laserwapens en ontplofbare oorlogsresten.

3.1.1 Scheidslijn tussen controversiële en verboden wapens

Rode draad bij bovenstaande verdragen is dat ook als wapens niet specifiek zijn gereguleerd of verboden in verdragen, zij nog steeds moeten kunnen voldoen aan alle vereisten van het humanitair oorlogsrecht. Bij het gebruik van een wapen moet onderscheid kunnen worden gemaakt tussen strijders en niet-strijders. Daarbij speelt voor sommige wapensystemen ook het effect op lange termijn een rol: bij wapensystemen met effecten op de lange termijn is per definitie het risico groter dat onvoldoende onderscheid tussen strijders en niet-strijders wordt gemaakt.

In principe zijn de wapens genoemd in bovenstaande verdragen *verboden*, of in het geval van de CCW beperkt in het gebruik. We spreken over *controversiële* wapens als die niet zijn verboden, maar het gebruik ervan wel is gereguleerd, bijvoorbeeld omdat gebruik onder

---

¹⁰ [wetten.nl - Regeling - Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens - BWBV0004367 \(overheid.nl\)](#), Londen / Moskou / Washington, 01 juli 1968.

¹¹ [wetten.nl - Regeling - Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de produktie en de aanleg van voorraden van bacteriologische \(biologische\) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens - BWBV0003925 \(overheid.nl\)](#), Londen / Moskou / Washington, 10 april 1972.

¹² [Tractatenblad 2006, 26 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#), Genève, 3 september 1992.

¹³ [wetten.nl - Regeling - Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en de overdracht van anti-personeelssmijnen en inzake de vernietiging van deze wapens - BWBV0001384 \(overheid.nl\)](#), Oslo, 18 september 1997.

¹⁴ [wetten.nl - Regeling - Verdrag inzake clustermunitie - BWBV0003143 \(overheid.nl\)](#), Dublin, 30 mei 2008.

¹⁵ [Verdrag tot Verbod van Kernwapens, Ch_XXVI_9.pdf \(un.org\)](#).

bepaalde omstandigheden een groot gevaar vormt voor de burgerbevolking of als deze wapens om een andere reden controversieel zijn. In dit document wordt met de term controversiële wapens bedoeld: wapens die zijn verboden volgens het humanitair oorlogsrecht of het wapenbeheersingsrecht; types wapens waaraan specifieke beperkingen zijn gesteld; die onderwerp van gesprek zijn in ontwapeningsfora, of wapens waarbij door maatschappelijke organisaties grote vraagtekens worden gesteld. Voor de belegger is daarom screening op basis van de criteria in 4.2.1. aanbevolen.

3.2 Referentiekader voor wapenhandel

De volgende internationale verdragen en afspraken omtrent wapenhandel bieden richtlijnen aan staten voor het uitgeven van een exportvergunning voor militaire goederen: ¹⁶

- *Arms Trade Treaty* (hierna: ATT) oftewel het Verdrag inzake de Wapenhandel uit 2014¹⁷: reguleert de internationale wapenhandel en verbiedt de export van wapens als de exporterende staat kennis heeft dat de wapens ingezet kunnen worden voor het plegen van genocide, misdaden tegen de menselijkheid of oorlogsmisdaden.
- *EU Gemeenschappelijk Standpunt* (hierna: EUCP) uit 2008¹⁸: bindende regelgeving voor EU-lidstaten om exportvergunningen voor militaire goederen te toetsen aan acht gemeenschappelijk overeengekomen criteria:
  - naleving van de internationale verplichtingen en verbintenissen van de lidstaten, in het bijzonder de door de VN-Veiligheidsraad, de Europese Unie of de OVSE aangenomen wapenembargo's, overeenkomsten ter zake van non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen;
  - eerbiediging van de mensenrechten in het land van eindbestemming en naleving van het humanitair oorlogsrecht door dat land;
  - de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten;
  - de handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio;
  - de nationale veiligheid van de EU-lidstaten, de gebieden waarvan een van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten;
  - het gedrag van het land dat militaire goederen of technologie koopt jegens de internationale gemeenschap, met name de houding van dat land tegenover terrorisme, de aard van haar bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationaal recht;
  - het risico dat de militaire goederen of technologie in het kopende land een andere bestemming krijgen, of onder ongewenste voorwaarden opnieuw worden uitgevoerd;
  - de compatibiliteit van de uitvoer van militaire goederen of technologie met de technische en economische capaciteit van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat de staten aan hun legitieme behoeften inzake veiligheid en defensie voldoen met zo gering mogelijke aanwending van menselijk en economisch potentieel voor bewapening.

---

¹⁶ Onder militaire goederen verstaan we bijvoorbeeld wapens, munitie, en militaire transportsystemen. Daarnaast bestaan *dual-use* goederen: deze goederen hebben een legitieme civiele toepassing, maar kunnen ook militair worden ingezet. Het gaat bijvoorbeeld om chemische producten, voertuigen of communicatieapparatuur. Om dit themakader in praktische zin af te bakenen, is er voor gekozen om *dual-use* goederen buiten beschouwing te laten. Voor verdieping in *dual-use* goederen wordt verwezen naar 'The Wassenaar Arrangement': <https://www.wassenaar.org>.

¹⁷ <https://www.un.org/disarmament/convarms/att/>

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008E0944>

- Wapenembargo's VN / EU / OVSE: de VN Veiligheidsraad, EU en de OVSE leggen, indien zij daar in (gekwalificeerde) meerderheid aanleiding toe zien, landen of niet statelijke entiteiten een wapenembargo op. Embargo's kunnen zowel bindend als niet-bindend zijn. Een staat die een (bindend) wapenembargo uitvoert zal geen export van wapens naar het land onder embargo toestaan.¹⁹

---

¹⁹ De sancties van de EU zijn overzichtelijk in te zien via <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

4. Due diligence

Indien een verzekeraar belegt of overweegt te beleggen in voor wapens en wapenhandel relevante ketens, dan schrijven de OESO-richtlijnen voor om hierbij het *due diligence*-proces te doorlopen.

4.1 Verankeren van maatregelen in het beleid

Als wapens en/of wapenhandel een rol spelen in de beleggingsportefeuille van de verzekeraar, dan dienen er adequate beleidsmaatregelen opgenomen te worden om de hiermee samenhangende ESG-risico's te beheersen.

Voor aandachtspunten voor institutionele beleggers zie "Investor Actions" in de Handleiding.²⁰

4.2 Vaststellen van eigen criteria

Het is aan te bevelen om te werken met eigen criteria voor investeringen in dit thema. De Partijen doen hiervoor een aantal suggesties²¹:

4.2.1 Criteria voor controversiële wapens

Gebaseerd op het referentiekader worden voor controversiële en verboden wapens de onderstaande suggesties voor criteria gedaan. Deze hebben allen betrekking op het wapen, niet op de gebruiker:

Suggestie voor criteria	Operationalisering
Wapensystemen dienen in hun aard het onderscheid tussen strijders en niet-strijders mogelijk te maken.	Identificatie producenten en toeleveranciers 'key components' ²²
Wapensystemen dienen onnodig letsel of lijden te voorkomen.	Identificatie producenten en toeleveranciers 'key components'
De langetermijneffecten van wapensystemen worden meegewogen (denk hierbij aan niet-geëxplodeerde elementen of radioactieve straling)	Identificatie producenten en toeleveranciers 'key components'
Wapenproducenten dienen geen wapens te produceren die zijn verboden door een verdrag.	Identificatie producenten en toeleveranciers 'key components'

4.2.2 Criteria voor wapenhandel met hoog-risico landen

Bij de afweging van risico's voor een verzekeraar inzake handel in militaire goederen gaat het om het gebruik van het product (of dienst, zoals onderhoud). Daarom wordt hier aandacht besteed aan de vraag wie de eindgebruikers zijn van het product.²³ Voor de verzekeraar worden de onderstaande criteria als suggestie meegegeven bij het opstellen van beleid.

²⁰ Bladzijde 21 en 22: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>

²¹ De NGO-geleding wil benadrukken dat zij dit zien als minimale criteria om te hanteren bij dit thema (e.g. de normatieve ondergrens).

²² Met 'key components' wordt hier verwezen naar die onderdelen die bijdragen aan de dodelijkheid van het wapen.

²³ De vraag naar de eindgebruiker is in feite een veralgemenisering van de mogelijke 'inzet' van wapensystemen. Deze is nodig omdat verzekeraars hun risico's zullen inschatten op het niveau van bedrijven en hun klanten (staten) en niet op de inzetmogelijkheden van individuele wapentransacties. Dat laatste is wel nadrukkelijk aan de orde bij de afweging die bijvoorbeeld een overheid maakt bij een wapenexportvergunning.

Suggesties voor criteria	Opstellen lijst hoog-risico landen (door de verzekeraar)²⁴	Opstellen lijst wapenleveranciers controversiële regimes (door de verzekeraar)
Er mogen geen militaire goederen worden geleverd aan een staat waartegen een embargo (VN,EU of OVSE) van kracht is. ²⁵ De transactie moet in overeenstemming zijn met verscheidene verdragen inzake massavernietigingswapens of andere multilaterale verplichtingen.	Via SIPRI-lijst met embargo's ²⁶	Via SIPRI 'Arms Transfers Database': scan wapenleveringen aan controversiële regimes (stap 2) en koppeling met bedrijven (stap 3). ²⁷
Er mogen geen militaire goederen worden geleverd als er een duidelijk risico bestaat dat daarmee mensenrechten of het humanitair oorlogsrecht zullen worden geschonden. ²⁸	Via Freedom House 'Freedom in the World Index' ²⁹ en de 'Democracy Index' van The Economist. ³⁰	
Er mogen geen militaire goederen worden geleverd indien er een duidelijk risico bestaat dat de te leveren goederen bijdragen aan het uitlokken, verergeren of verlengen van conflict. ³¹	'Global Peace Index' van het Institute for Economics and Peace. ³² Uppsala Conflict Data Program. ³³	
Het risico op corruptie dient te worden geminimaliseerd. ³⁴	Transparency International 'Government Defence Anti-Corruption Index'. ³⁵	
Er mogen geen militaire goederen worden geleverd aan een falende of fragiele staat. ³⁶	Fund for Peace's 'Fragile State Index'. ³⁷	
Er mogen geen militaire goederen worden geleverd aan een staat die een onevenredig deel van de overheidsuitgaven besteedt aan militaire	Een combinatie van de SIPRI-lijst rond militaire uitgaven ³⁹ en de 'Human	

²⁴ N.B.: enkele verzekeraars hebben beleid voor beleggingen in staatsobligaties, dat ook nagaat of landen voldoen aan bepaalde eisen van de verzekeraar. Veelal zijn dit eisen op dezelfde vlakken, en wordt hierbij gebruik gemaakt van dezelfde indices. Beleid en screening rond staatsobligaties kan behulpzaam zijn in deze stap van due diligence rond wapenhandel.

²⁵ Link met embargo, ATT, EUCP1.

²⁶ <https://www.sipri.org/databases/embargoes>

²⁷ <https://www.sipri.org/databases/armstransfers>

²⁸ Link met ATT en EUCP 2, indirecte link met 3, 4 en 6.

²⁹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019>

³⁰ <https://infographics.economist.com/2019/DemocracyIndex/>

³¹ Link met EUCP 3 en 4.

³² <http://economicsandpeace.org/research/#measuring-peace>

³³ <https://www.pcr.uu.se/research/ucdp/>

³⁴ Link met EUCP 7, 8.

³⁵ <https://government.defenceindex.org/>

³⁶ Indirecte link met EUCP 3, 8. De term 'fragiele staat' heeft geen vastomlijnde definitie. Partijen denken verschillend over de definitie.

³⁷ <https://fragilestatesindex.org/>

³⁹ <https://www.sipri.org/databases/milex>

goederen, wat afbreuk doet aan de duurzame ontwikkeling van het land. ³⁸	Development Index' van het UNDP. ⁴⁰	
---	--	--

4.3 Uitvoeren van risicoanalyse

Op de beleggingsportefeuille wordt *screening* uitgevoerd op basis van de zelf vastgestelde criteria, om aan de hand daarvan vast te stellen aan welke ESG-risico's de verzekeraar wordt blootgesteld. Vervolgens kan de verzekeraar de criteria toevoegen aan de ESG-criteria, die worden geïntegreerd in het beleggingsproces.

4.4 Identificeren en prioriteren van risico's

Het prioriteren van risico's is mogelijk op basis van de ernst (zwaarte, reikwijdte en onomkeerbaarheid) van de (mogelijk) negatieve impact. Bij het gebruik van controversiële wapens en de controversiële wapenhandel gaat het per definitie om een risico op groot leed onder burgers, inclusief ernstig lichamelijk letsel en de dood. Daarnaast ook een hoog risico op schending van vele andere mensenrechten. Het is de ernst van deze mogelijk negatieve impact die doorslaggevend is in het prioriteren van het risico.

4.5 Implementeren van beleid om impact te verminderen, en de geïdentificeerde risico's te mitigeren

Al naar gelang de uitkomsten van de screening en de interpretatie van de uitkomsten, kan de verzekeraar:

1. zijn stemgedrag actief hierop afstemmen;
2. overgaan tot het voeren van engagement met de betreffende bedrijven;
3. overgaan tot uitsluiting.

Door het **stemmen (1)** op aandeelhoudersvergaderingen kan de verzekeraar invloed uitoefenen op het beleid van bedrijven waar wapens en wapenhandel een rol spelen. De verzekeraar dient uiteraard zelf zijn stemgedrag te kiezen. Dat kan variëren van het stemmen tegen managementbesluiten, tot het zelf indienen c.q. steunen van resoluties die beleid en praktijk rond wapens en wapenhandel in de bedrijfsvoering beogen te verbeteren.

Engagement (2) op wapens en wapenhandel houdt in dat de verzekeraar het gesprek aangaat met bedrijven waarin het belegt die niet voldoen aan het beleid van de verzekeraar. Het doel is om structurele verbeteringen bij het betreffende bedrijf te realiseren. Over het algemeen is engagement binnen dit ESG-thema lastiger dan bij andere thema's. Er zijn wel enkele succesvolle voorbeelden met engagement bij bedrijven met een groot civiel component.

Er zijn verschillende vormen om engagement op een effectieve manier te realiseren:

- zelfstandig ontplooiën van engagement activiteiten;
- aansluiten bij een bestaande engagement provider;
- aansluiten bij een samenwerkingsengagement of -netwerk, zoals de PRI.⁴¹

Het is wenselijk om bij engagement met zoveel mogelijk gelijkgezinde (institutionele) beleggers samen te werken richting hetzelfde bedrijf. Naarmate het vertegenwoordigde

³⁸ Indirecte link met EUCP 8.

⁴⁰ <http://hdr.undp.org/en/2018-update>

⁴¹ <https://www.unpri.org/pri/what-are-the-principles-for-responsible-investment>

beleggingskapitaal groter is, neemt de invloed die op het bedrijf in kwestie kan worden uitgeoefend immers toe. Meer informatie hierover in de Handleiding.⁴²

Voorbeelden van engagementvragen:

- Committeert het bedrijf zich aan internationale mensenrechtenstandaarden?
- Beoordeelt het bedrijf nieuwe producten of ze in overeenstemming met het humanitair oorlogsrecht kunnen worden ingezet?
- Heeft het bedrijf goed *due diligence*-beleid om te voorkomen dat de verkochte militaire goederen worden gebruikt bij mensenrechtenschendingen?
- Identificeert en beoordeelt het bedrijf de gevolgen van zijn producten en diensten voor, tijdens en na de overdracht aan de klant?
- Neemt het bedrijf stappen om negatieve impacts op mensenrechten te bestrijden? Wat wordt gedaan als genoegdoening bij negatieve impacts voor gemeenschappen en individuen?
- Is het bedrijf transparant over schade ontstaan buiten geldende kaders als het humanitair oorlogsrecht?

Mocht het engagement binnen een redelijke termijn geen of onvoldoende resultaten opleveren, of indien een bedrijf betrokken blijkt te zijn bij praktijken die al op de uitsluitingslijst van de verzekeraar staan, dan kan het bedrijf worden **uitgesloten (3)** van beleggingen.

4.6 Maatregelen om actuele en potentiële nadelige gevolgen te voorkomen en/of te mitigeren

Due diligence is erop gericht om risico's te identificeren en te voorkomen. Toch kan het gebeuren dat een bedrijf waarin de verzekeraar belegt, een negatieve impact heeft met betrekking tot wapens en wapenhandel.

Verzekeraars hebben meestal een minderheidsaandeel in een bedrijf. Vanuit die positie is de kans klein dat verzekeraars actief bijdragen (*contribute to* in OESO-richtlijnen) aan de nadelige gevolgen van de impact op wapens en wapenhandel. Toch is er in de meeste gevallen wel een link te leggen tussen de beleggingen van een verzekeraar en de nadelige impact die wordt veroorzaakt door een bedrijf (de OESO-richtlijnen spreken hier van *directly linked*). In het laatste geval wordt de verzekeraar geacht om de invloed die hij op het bedrijf heeft, aan te wenden, zodat het bedrijf ertoe wordt bewogen om gepaste maatregelen te nemen. Meer informatie in de Handleiding.⁴³

4.7 Monitoring van risico's en resultaten van gevolgde mitigatiestrategie

Monitoring van het due diligence-beleid dient periodiek plaats te vinden. Het is aan te bevelen dat extra aandacht wordt besteed aan:

- de manier waarop de opgestelde criteria voor wapens en wapenhandel effectief zijn toegepast in de screening van beleggingen op thematische risico's en de keuzes waartoe deze hebben geleid;

---

⁴² Zie "Box 7" op bladzijde 27: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>

⁴³ Zie figuur 2 "Addressing adverse impacts under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises" op bladzijde 35:

- de voortgang en de resultaten van de gekozen engagement en/of mitigatiestrategie met betrekking tot wapens en wapenhandel.

5. Verantwoording en rapportage

De OESO-richtlijnen vragen van de verzekeraar om publiekelijk te rapporteren over het gevoerde *due diligence*-beleid en de resultaten hiervan. Dit dient periodiek, bij voorkeur minimaal jaarlijks, te gebeuren. Dit wordt in de OESO-richtlijnen omschreven als:

- *knowing*: volgen hoe er met de implementatie van het gevoerde beleggingsbeleid is omgegaan;
- *showing*: publiekelijk communiceren hierover. In de Handleiding worden aandachtspunten voor de uitwerking van deze stap opgesomd.⁴⁴

De verzekeraar stelt vast welke indicatoren het best kunnen worden gekozen om zo goed mogelijk te rapporteren over de verrichte inspanningen om met wapens en wapenhandel in zijn beleggingsbeleid rekening te houden. De verzekeraar is zelf verantwoordelijk voor het kiezen van relevante indicatoren (taxonomie) aan de hand waarvan de implementatie van het beleid wordt getoetst.

Ook kan een verzekeraar rapporteren over het engagement met- of het uitsluiten van bedrijven. Dat kan een belangrijk signaal afgeven aan andere investeerders, het bedrijf in kwestie en de eigen klanten.

Als een verzekeraar via fondsen belegt, kan hij aan de (externe) vermogensbeheerder vragen taxonomiegerelateerde informatie over de bereikte impact van zijn beleggingen op het gebied van wapens en wapenhandel aan te leveren. Dit kan de verzekeraar vervolgens gebruiken voor eigen verantwoording en rapportages.

In het tijdsverloop van de implementatie van het Convenant (hoofdstuk 5) wordt deze paragraaf nader uitgewerkt.

---

⁴⁴ Zie "Investor actions" op bladzijde 43: <https://mneguidelines.oecd.org/RBC-for-Institutional-Investors.pdf>.

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl

www.imvoconvenanten.nl/nl/verzekeringssector

© 2022, Sociaal-Economische raad